

Onsdagen den 13 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes protokollet för sammanträdet den 6 innevarande månad.

§ 2.

Herr Talmannen gaf till kända, att Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet F. F. Carlson begärt ordet med anledning af det spörsmål, som, enligt Kammarens beslut den 11 i denna månad, blifvit till bemälda Herr Statsråd framställt.

Herr Statsrådet Carlson afgaf nu följande yttrande: Det är i anledning af ett till mig framställt spörsmål, för erhållande af upplysning om i hvad skick sig för närvarande befinner den genom Rikets Ständers underdåniga skrifvelse år 1866 hos Kongl. Maj:t anmälda frågan om utvidgande af qvinnans medborgerliga rättigheter, genom hennes rätt till anställning i det allmännas tjänst efter ådagalagd skicklighet och aflagda kunskapsprof, som jag anhåller att få yttra några ord. Jag torde likväl först böra erinra, att handläggningen af denna fråga icke tillhör ensamt Ecklesiastikdepartementet, utan att den är delgifven alla statsdepartementen, med undantag af de båda krigsdepartementen, äfvensom af Utrikesdepartementet, samt att Rikets Ständers skrifvelse är inför Kongl. Maj:t föredragen af Statsrådet och Chefen för Civildepartementet. Hvad nu särskildt beträffar denna frågas handläggning inom Ecklesiastikdepartementet, så är det klart, att i ett ärende af denna vikt och djupt ingripande beskaffenhet, som det ifrågavarande, något beslut icke kunnat fattas, förrän alla de myndigheter blifvit hörda, hvilka i denna fråga borde sig yttra. Utlåtanden i ämnet hafva ock blifvit infordrade, men ännu icke fullständigt inkommit, till följd hvaraf också vid sådant förhållande ärendet ännu icke kunnat inför Kongl. Maj:t i Stats-Rådet föredragas.

Härefter yttrade

Herr Svensén: Orsaken till den framställning, som af mig blifvit gjord, och hvarom Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet nu behagat lemna upplysning, är den, att inom skiljda delar af landet spörsmål framkommit om rätta förhållandet med ifrågavarande

ärende för närvarande, och ovissheten om huru långt frågan hittills avancerat. Sedan Rikets Ständer under riksdagen år 1858 uti då aflåten underdånig skitvelse ansett, att undervisningen för den qvinliga delen af landets befolkning borde på ett ändamålsenligt sätt ordnas och derföre begärt, att Kongl. Maj:t ville låta uppgöra förslag för meddelande af denna undervisning, afgaf dåvarande Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet den 9 September 1859 ett yttrande till protokollet inför Kongl. Maj:t i Stats-Rådet, hvaraf framgick, att *ordnandet* af den qvinliga undervisningen väl skulle erfordra insamlandet af några då ännu saknade uppgifter, men i öfrigt vore utan synnerliga svårigheter, hvar emot för *verkställigheten*, särdeles i och för de förmodade stora kostnaderna, svåra hinder för det då varande syntes möta, men att, ehuru Staten då icke för sin tjenst toge i anspråk någon viss grad af bildning hos qvinnan, den qvinliga undervisningen och bildningen ingalunda vore för samhället likgiltiga. Herr Statsrådet säger vidare: "Otvifvelaktigt är ock, att Staten för sin tjenst skulle kunna i vissa fall med stor fördel använda qvinnor, om sådana vore att tillgå med tillräckliga, ehuru ändock icke synnerligen omfattande kunskaper. Man ser dagligen i andra länder, huru fruntimmer användas vid telegrafinrättningar, vid förvaltningen af mindre postkontor, såsom biträden vid den allmänna sjukvården o. s. v., der de i allmänhet med stor ordning och noggrannhet fullgöra sina åligganden; och staten har här af en dubbel fördel, då qvinnan, som på lediga stunder sjelf kan sköta sitt hushåll, förfärdiga sina kläder eller eljest med handarbete något förtjena, just derföre kan finna sig tillfredsställd med en aflöning, som för mannen vore otillräcklig för fyllande af de oundgängligaste lefnadsbehofven. Slutligen och då staten gör så betydliga uppoffringar för det manliga släktets undervisning och bildning, synes biligheten fordra, att den åt qvinnan bereder eller *åtminstone underlättar* möjligheten att förvärfva sig de kunskaper, hvaraf hon sjelf finner sig vara i behof, så vida ej dessa ligga utom en förnuftig uppfattning af hennes natur och bestämmeelse."

Detta var hvad Regeringen då åtgjorde i frågan. Vid 1859—1860 årens riksdag förekom den ånyo och föranledde dertill, att qvinnor då förklarades berättigade att söka och erhålla orgelnistbefattningar, hvilket sedermera vid 1862—1863 årens riksdag utsträcktes till anställning vid telegrafverket och dermed jemförliga inrättningar. Då derefter ärendet ånyo förekom vid 1865—1866 års riksdag, beslutade Rikets Ständer en temligen omständlig och positiv skrifvelse, der det ibland annat heter: "att — med anmälan att Rikets Ständer anse anställning i tjenster och befattningar, hvartill qvinna kan pröfvas lämplig och hvarifrån hon ej genom grundlag eller civillag är utestängd, hädanefter böra henne tillkomma, när hon visar sig dertill ega erforderliga kunskaper och skicklighet, samt fördenskull tillfälle böra beredas qvinna att aflägga de för dylik anställning föreskrifna kunskapsprof — Rikets Ständer anhålla, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga och, der så nödigt finnes, hos Riksdagen föreslå de åtgärder, som för genomförande af en sådan förändring i hittills bestående förhållanden finnes erforderliga."

Då nu Herr Statsrådet och Cheten för Ecklesiastikdepartementet behagat förklara, dels att ärendets slutliga afgörande beror på afvaktan af

infordrade men ännu icke afgifna yttranden, dels att ärendet i sin helhet är delgifvet och handlagdt af flere departementschefer, så förmodar jag, att detta sednare gäller den sednare delen af frågan, eller de olika verksamhetssferer som må kunna åt qvinnan blifva anvisade i fråga om statens tjänster, hvaremot den förra delen, eller den om undervisningens meddelande, väl lärer tillhöra ensamt Ecklesiastikdepartementet. Det hopp Herr Statsrådet och Departementschefen nu emellertid behagat genom sin förklaring lemna derom, att förslaget ingalunda fallit i glömska, gör mig särdeles tacksam, och torde denna känsla, som säkerligen delas af ganska många inom vårt land, i någon mån ursäkta det besvär jag genom min förfrågan kan hafva förorsakat.

§ 3.

Föredrogs Särskilda Utskottets Memorial N:o 2, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande dess Utlåtande om åtgärders vidtagande till besparing i utgifterna för den civila administrationen.

Efter det att Utskottets förslag blifvit uppläst, yttrade

Herr Kinmanson: Uti det förslag till sammanjemkning af Kamrarnes olika beslut, hvilket af Särskilda Utskottet blifvit framlagdt, har Utskottet med omsorg undvikit att beröra något, som emellan Kamrarne varit stridigt; endast det har deri upptagits, hvarom båda Kamrarne haft lika åsikter. Men hvad som i enlighet dermed borde inom administrationen tillgöras är dock af den största vikt och innefattar det, som kan anses vara angelägnast att söka åstadkomma. Jag föreställer mig derföre, att Kammaren vill utan tvekan godkänna det uppgjorda förmedlingsförslaget, hvarigenom, sedan det redan blifvit af Första Kammaren antaget, denna Riksdag skulle komma att för sin del verksamt bidra till lösningen af en länge omtalad och länge omtvistad fråga. Den nya Representationen har måhända ej aflåtit någon framställning af större betydelse, än den som i förslaget afses; och de åtgärder, hvilka med föranledande deraf Kongl. Maj:t täckes vidtaga, skola utan tvifvel komma att åt statsförvaltningen gifva det större sammanhang och den ökade styrka, som af Representationen åsyftats.

Herr Björck: Jag kan ej neka, att genom vidtagande af de förändringar, som i den af Utskottet här föreslagna hemställan ifrågasättas, åtskilliga af de olägenheter, hvilka för närvarande trycka administrationen, skulle komma att försvinna. De hufvudsakligaste fördelarne af dessa fordringar skulle bestå deri, att de rent judiciela målen komme att öfvergå till de allmänna domstolarne, och att de blandade målen komme att i sista instansen prövas af Högsta Domstolen.

Men deremot kan jag, såsom motionär, icke annat än beklaga, att ej denna Kamrarnes beslut i fråga om mellaninstansernas upphäfvande gjort sig gällande. Detta var den fördel, hvars vinnande jag med mitt förslag hufvudsakligast afsåg.

Om nu Kongl. Maj:t skulle bifalla detta förslag, så komme saken att ställa sig så, att en del af de mål, hvilka nu upptagas af de centrala styrelseverken, komma att gå till allmän domstol, en del att kvarstadna hos dem och en del att gå dem förbi. Det är utan allt tvifvel, att de mål, som komma att kvarstadna hos de centrala verken, eller de blandade, snart skulle visa sig vara så ringa till antalet, att det icke kunde vara möjligt och med våra tillgångar förenligt att för deras skull bibehålla dessa verk. Men, kan man säga, de centrala verken skola fortfarande handlägga förvaltningsärendena. Ja visserligen, men följderna af ett antagande af detta Utskottets sammanjemkningsförslag skall blifva den, att den kontroll, för hvars åstadkommande man säger sig påyrka dessa verks bibehållande, skall finnas vara ingen, äfvensom att den gemensamhet emellan dem och departementscheferne, som man 1810 och vid flera tillfällen derefter sökt vinna, skall komma att förblifva ett önskningsmål. Jag är öfvertygad, att i nästan samma stund, som detta förslag sättes i verket, skall någon motståndare mot de centrala styrelseverkens indragning icke vidare finnas, utan det skall visa sig klart för hvar och en, att deras bibehållande icke är förenadt med någon fördel.

Derför anser jag äfven, att Kammaren, utan uppoffrande af sitt beslut i fråga om de centrala embetsverkens indragning, kan bifalla Utskottets förslag. Vore jag ej så viss som jag är, att en sådan indragning blir en följd af förslaget antagande, skulle jag för min del önska, att Kammaren vidhölle sitt förut fattade beslut. Då det derjemte är viktigt och nödvändigt att på ett förnuftigt sätt ordna de angelägenheter, hvori förslaget ifrågasätter förändring, bifaller jag detsamma.

Herr Sjöberg: Ut i den förste talarens anförande har jag trott mig finna ett erkännande af, att Utskottet sökt och, så vidt möjligt varit, lyckats åstadkomma en sammanjemkning af Kamrarnes beslut i ämnet. Det föreliggande förslaget synes äfven mig vara så godt som det kunnat blifva i betraktande af de olika meningar, hvori Kamrarna stadnade vid behandlingen af Utskottets förra Utlåtande. Det ligger nemligen i sakens natur, att vid sammanjemkning af olika beslut uti en fråga som denna den Kammare, hvars beslut egt den minsta omfattningen, måste blifva den egentligen vinnande. Så har nu också inträffat här. Under det Första Kamraren endast behöfver uppoffra en ringa del af sitt beslut, får deremot Andra Kamraren gifva med sig ganska mycket.

Jag anser mig böra öppet förklara, att jag till en början hyste den åsigt, att Utskottet borde uttala en annan mening, mera öfverensstämmande med denna Kamrarnes beslut; men vid öfvervägande af skälen för och emot, samt med tillbörligt aktgifvande å hvad grundlagen innehåller i fråga om fall af nu förevarande beskaffenhet, fann jag Utskottet icke kunna komma till annat resultat än det nu framlagda. Jag tror mig äfven i de här föreslagna åtgärderna finna en utgångspunkt för införandet af den af denna Kammare beslutade förändrade organisation af den högre förvaltningen i allmänhet; och då i öfrigt måste medgifvas, att den i andra punkten af Utskottets förra förslag ifrågasatta genomgripande förändring, eller de centrala styrelseverkens indragning, måste vara en framtidsfråga,

hvars lösning jemväl är beroende af en förändring i grundlagen, anhåller jag, att Kammarerna måtte bifalla Utskottets af Första Kammarerna redan godkända förslag.

Öfverläggningen var slutad och Memorialet bifölls.

Protokollsutdrag öfver detta beslut blef genast uppsatt och justerat.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets Utlåtande N:o 51, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i Kongl. Förordningen om egors fredande mot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet den 21 December 1857.

§ 5.

Vid nu förnyad föredragning af Riksdagens Kansli-Deputerades Memorial N:o 5, angående tryckning och expediering af de riksdagshandlingar, som icke hunnit tryckas eller expedieras före riksdagens slut, blefvo alla de af Deputerade i detta Memorial gjorda hemställanden utaf Kammarerna bifallna.

§ 6.

Föredrogs och godkändes:

1:o) Riksdagens Kansli-Deputerades förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 59, angående ändring i gällande föreskrifter angående tiden för allmänna vägars lagning och grusning.

N:o 60, angående meddelande af nådig föreskrift derom, att bevis, som enligt 20 § Jagtstadgan erfordras för skottpenningars utfående, skola utan lösen utfärdas,

N:o 61, angående ändringar i 11 och 16 §§ Jagtstadgan,

N:o 62, angående befrielse för vissa fartyg att vid utklarering till utrikes ort taga lots och erlægga lotspenningar; äfvensom

förslag till paragraf i Riksdagsbeslutet angående ändring i kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd;

2:o) Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:is 72—80, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens första—nionde hufvudtitlar,

N:o 81, angående ersättning för sådana af Statskontoret förskottsvis bestridda utgifter, för hvilka statsanslag ej blifvit beviljade,

N:o 82, angående dels postskjutsens skiljande från jordbruket, dels vidtagande af åtgärder till ytterligare lindring i gästgifveri-, håll- och reservskjutsen, och

N:o 83, angående väckt fråga om upphörande af sportelaflöning m. m.

§ 7.

Anmäldes till bordläggning följande ärenden:

Stats-Utskottets Memorial:

N:o 107, med förslag till de sista afdelningarne i Riksgäldskontorets reglemente,

N:o 108, med förslag till förändring af instruktionen för Riksdagens Revisorer vid granskningen af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning,

N:o 109, angående den nya Riksstaten;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 52, i anledning af väckta förslag angående utvidgad religionsfrihet; och

Första Kammarrens protokollsutdrag N:o 257, innefattande delgifvande af Kammarrens beslut i afseende å dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 20, med anledning af väckta motioner rörande folkskolan och elementarläroverket.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag öfver de af Kammarren vid detta sammanträde fattade beslut.

Sammanträdet afslutades kl. 12 middagen.

In fidem
H. Husberg.